

**ΚΡΙΤΙΚΗ**Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ****Αληθινά ψεύδη****ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΒΑΝΟΖΗΣ**  
**Μεταξύ μυθοπλασίας**  
**και πραγματικότητας**  
εκδ. Πατάκη, σελ. 352

**Δ**εν είναι συχνό φαινόμενο αναγνωρισμένοι συγγραφείς να αφήνουν προσωρινά τη λογοτεχνία για να στοχαστούν τους μηχανισμούς και τα τεχνάσματά της. Ο Κώστας Καβανόζης, ένας πολυσχιδής πεζογράφος, που κατέθεσε πειστήρια της συγγραφικής του δυναμικής με την πρώτη του κιόλας εμφάνιση, στρέφει τώρα την προσοχή του σε ένα συγκεκριμένο είδος μυθοπλασίας, το μυθιστόρημα τεκμηρίων. Ενδεχομένως το παρόν δοκίμιο να είναι παραπλήρωμα ή το εξωλογοτεχνικό αποτύπωμα του τελευταίου του βιβλίου, «Τυχερό» (2017), παράδειγμα τεκμηριωτικής λογοτεχνίας, στον βαθμό που αντλεί το πρωτογενές υλικό του από μαρτυρίες, αρχεία και φωτογραφίες. Η μελέτη εστιάζεται στη σύζευξη μυθοπλασίας και πραγματικότητας, στη σύμμεξη λογοτεχνικής και εξωκειμενικής αλήθειας. Δίχως την πραγματικότητα, η λογοτεχνία θα ήταν ανυπόστατη. Αυτός ο δεσπόζων διϊσμός, η πραγματικότητα και ο λόγος για την πραγματικότητα, διατρέχει τον προβληματισμό του Καβανό-

ζης. Θεμελιακά μέριμνα της λογοτεχνίας είναι η αναπάρσταση του κόσμου και η απόδοση σε αυτόν ενός κρίσιμου νοήματος. Η μυθοπλασία «προβαίνει στην αναδιοργάνωση και ανασηματοδότηση της πραγματικότητας». Μέσω των λέξεων, ο συγγραφέας κατασκευάζει μια «μη υπαρκτή στον αληθινό κόσμο πραγματικότητα». Η λογοτεχνία, προκειμένου να συγκροτήσει μορφή, δομή και ύφος, εντέλει αισθητική, εγκιβωτίζει εξωγλωσσικά δεδομένα. Εξ ου και η αναγκαιότητα της αληθοφάνειας, καθώς συνιστά τον συνδεδειγμένο αριθμό μεταξύ ενός μυθοπλαστικού έργου και του εξωκειμενικού κόσμου. Μιμούμενη την πραγματικότητα, η μυθοπλασία αναδεικνύει «αυτό που είναι ουσιώδες στην πραγματικότητα». Η λογοτεχνία τεκμηρίων, στην οποία στα καθ' ημάς μάς διαπαιδαγώγησε ο Θανάσης Βαλτινός, ενθέτει στον μύθο θραύσματα του αληθινού κόσμου. Η ένταξη μη λογοτεχνικών στοιχείων σε μια μυθο-

πλασία, επαναγράφει την πραγματικότητα. Ενταγμένο σε μια μυθοπλασία, το ντοκουμέντο, είτε παραχαραγμένο είτε γνήσιο, μεταστοιχειώνεται σε γλωσσική κατασκευή, δηλαδή σε λογοτεχνία. Ο Καβανόζης επισημαίνει πως στη λογοτεχνία τεκμηρίων αναδύεται ένας υβριδικός χώρος, όπου μυθοπλασία και πραγματικότητα «παύουν να έχουν μεταξύ τους διαχωριστικές γραμμές». Καταλυτική για τη μεταστοιχείωση του πραγματικού σε λογοτεχνία, είναι η τεχνική της ανοικείωσης, που ανανοματοδοτώντας το οικείο και το τετριμμένο, εναρμόνιζε μια ανύποπτη πρόσληψή τους. Η ανοικειωτική λειτουργία της λογοτεχνίας είναι βασικό ζητούμενο σε ένα μυθιστόρημα τεκμηρίων, το οποίο επιδιώκει να μεταστρέψει το αυθεντικό σε λογοτεχνικό ή, αλλιώς, να τεκμηριώσει λογοτεχνικά το γνήσιο. Ο Καβανόζης τονίζει πως ο συγγραφέας, που αφηγηματοποιεί αυθεντικά στοιχεία, δεν αποβλέπει στην κυριολεκτική αποτύπωση

του κόσμου. Αντιθέτως, «αποβλέπει, μέσω της επλεκτικής επαφής του με την ποικιλοτρόπως καταγεγραμμένη πραγματικότητα, στη δημιουργία ενός λογοτεχνικού κειμένου στο οποίο η πραγματικότητα αυτή θα διαθλάται ανανοματοδοτούμενη». Η ένθεση εξωλογοτεχνικών τεκμηρίων εντός του λογοτεχνικού κειμένου, μεθοδεύει «μια πρωτοφανή αποτύπωση εκείνου που έχει ήδη συμβεί». Το μυθοποιημένο τεκμήριο προτείνει την εκ νέου νοηματοδότηση «της εξωλογοτεχνικής πραγματικότητας της οποίας αποτελούσε κάποτε και αυτό μέρος». Ο Καβανόζης θεμελιώνει τις παρατηρήσεις και τις επισημάνσεις του στη σκέψη πολυάριθμων φιλοσόφων, μελετητών και λογοτεχνών. Το βιβλίο ακολουθεί τη δομή και τους τρόπους μιας αυστηρά ακαδημαϊκής εργασίας. Ωστόσο, είναι διακριτή η άμεση εμπλοκή του συγγραφέα με το θέμα που συζητά και γι' αυτό ο λόγος του παραμένει θερμός και έντονος. Θα μπορούσαμε να πούμε πως με αυτό το βιβλίο ο Καβανόζης περνάει από την πράξη στη θεωρία. Σε κάθε περίπτωση πρόκειται για ένα εξαιρετικά δουλεμένο εγχείρημα, που μαρτυρεί την απολύτως συνειδητή δέσμευση του συγγραφέα στη λογοτεχνία.

